

עומקא דפרשה

הקבוצה לחברותא או שיעור
קובעי עיתים

- הוראה בקרה"ת
- שגנת נדב ואביהוא
- תגובות לגליון פסח
- שער הציון

- מורה הל' במקום רבו
- מורה הל' בדיני ממונות
- שואל בענין
- החיוב להמלך ברבו

פר' שמיני - בענין מורה הלכה בפני רבו

ערש"ק כ"ז ניסן תש"ע

גליון פ"ת

מורה הלכה בפ"ר בדיני ממונות וד"ר

מורה הלכה במקום רבו

הרב אלקנה גלעזר

הרב חיים רבינוביץ

יש לעיין אי איסור מורה הלכה בפני רבו שייך גם בדיני ממונות [בין לענין לדון במקרה, ובין לענין לקבוע בית דין]. והנה בסנהדרין כג. איתא כגון בי דינא דרב הונא ודרב חסדא. ופרש"י דתרווייהו בחד מקום. והתוס' בד"ה כגון כתבו דלא נהירא פרש"י, דהא אמרינן בערובין סב: דרב חסדא לא היה מורה לפני ר"ה אפי' ביעתא בכותחא, וכ"ש בדין לא היה עושה בפניו, וע"כ פי' התוס' שהיו סמוכים זה לזה חוץ לג' פרסאות, ובתוס' הרא"ש מבואר טפי, דהיה בעיר אחרת. וא"כ דעת התוס' דלדון דיני ממונות הוי כשאר הוראה, ומבואר בלשונם דאפילו לדון במקרה לא שניא. אבל בדעת רש"י צ"ל דבד"מ ליכא להאי איסורא, ואפי' לקבוע בית דין שרי. וצריך ביאור וטעם לחלק בין ד"מ להוראת איסור והיתר, דלכאורה מה לי הוראה כזו או כזו.

והנה בברכות ו. אמרינן וכי מאחר דאפילו תרי (שעוסקין בתורה שכינה עמהם) תלתא מבעיא (ואמאי בעינן לרבויהי שלשה שישבין בדין ששכינה עמהם). ומשני מהו דתימא דינא שלמא בעלמא הוא ולא אתיא שכינה, קמ"ל דדינא נמי היינו תורה. ונראה לבאר הא דס"ד דדין הוי שלמא בעלמא, משום דבד"מ אין אדם בא לב"ד כדי לידע ההלכה וכוהוראת או"ה, אלא התובע בא בשביל לזכות בממון וכן הנתבע, ולולא המריבה שביניהם והפרעת הצד שכנגדו לא היו באים לב"ד ע"פ רוב. ובזה י"ל בדעת רש"י, דאף לפי הקמ"ל דדינא נמי היינו תורה ויש ביניהם שכינה, מ"מ גרע משאר הוראת או"ה, ואין בזה איסור מורה הוראה בפני רבו, מאחר שבאים לדון לצורך השלום ולא לצורך עצם דברי התורה.

ועי"ל ע"פ מה שמצינו שחלוק כח דיין מכח מורה הוראה, דאיכא מ"ד דמדאוי' בעינן בכל ד"מ דוקא שלשה מומחין, ובהוראת או"ה אינו כן, וכן בהוראת או"ה אם חולק על המורה בשיקול הדעת או שיועד שיש חולקים, אין מחוייב לשמוע לו, משא"כ בד"מ, והיינו דענין הדיין הוא זכות וכח לשפוט את האדם ויש לו כח לגבי הגברא הנידון, משא"כ הוראת או"ה דענינו רק לגלות משפטי התורה. וביותר כתב החזון איש (באה"ע"ז כ"ז ח' במוסגר) דמשמע בב"ק פד. דאף במידי דלא תלוי בשיקול הדעת בד"מ אינו מחוייב לנהוג עפ"י כל זמן שלא חיבורו ב"ד. וא"כ י"ל דמה"ט ליכא בד"מ דין מורה הלכה בפני רבו, דדוקא בהוראה או"ה שבא מכח ידיעת התורה שלו, והוראתו תופסת בגוף דיני התורה, יש בזה זילזול בכבוד הרב, אבל בד"מ שאינו בא מכח ידיעת התורה, אלא מכח לשפוט את הבא לפניו לדון, אין בזה חסרון דכבוד התורה של רבו. ולפ"ז י"ל דאף בדיני נפשות שרי לדון במקום רבו, כיון שדן מכחו כלפי האדם הנידון וכל ההוראה אינה אלא כלפיו. [ובקיצור יש כאן תרתי שהן אחד א. שיש לו כח כלפי הבע"ד ומכח זה פוסק. ב. שכל פסקו אינו אלא כלפיו ולא לעלמא].

[ולכא' היה נראה דבדיני נפשות אין כאן הוראה כלל וכלל, דהא אין מורין לאחרים ואפילו לא לנידון, וכל הוראתם אינה אלא לעצמם שהם צריכים להרגו, והוא אינו צריך לעשות כלום, וזה לא מיקרי הוראה. אמנם שנינו במכות ז. כל מקום שיעמדו שנים ויאמרו שנגמר דינו של פלוני וכו' הרי זה יהרג, וחזינן דהפסק חיוב מיתה אינו רק כלפי עצמם, אלא אף כלפי ב"ד אחר. (ומ"מ מסתברא דאינו בתוקף הוראת הו"א, אלא בתוקף גמר דין, והיינו דאף אם ב"ד השני אינם מסכימים בשיקול הדעת עם ב"ד הראשון, מ"מ כבר חייל כח הגמר דין של הב"ד הראשון, ודמי לדיני ממונות דהפסק חל באופן מוחלט ומחייב את הבע"ד, אבל אינו מכח הוראת הו"א)].

איתא בסנהדרין ה: 'תניא תלמיד אל יורה הלכה במקום רבו אלא א"כ היה רחוק ממנו ג' פרסאות, והרי ע"י נתינת נטל על כבודו וקו"ל רב בעירובין משמע דגם חוץ מג' פרסאות אסור להורות במקום רבו, ותירץ דבעירובין מיירי דלא נטל רשות מרבו ולכן אסור אפי' חוץ מג' פרסאות, משמע דהכא איירי בנטל רשות מרבו עכ"ד.

ולכאורה דבריו תמוהים, דאי מיירי הכא בנטל רשות מרבו א"כ למה אסור להורות בתוך ג' פרסאות, והרי ע"י נתינת נטל על כבודו וקו"ל רב שמחל על כבודו כבודו מחול. אמנם בדברי הב"י יו"ד ר"ס רמ"ב מצאתי יישוב לדבר זה דכתב שם בזה"ל "ומשמע מדברי התוס' בפ"ק בסנהדרין דאפי' נטל רשות מרבו תוך ג' פרסאות אסור, וכן משמע מדגריסין בפרק אע"פ (ס:) אמר אביי מילתא דאמור רבנן אפי' ביעתא בכותחא לא לישרי אינש במקום רביה, לא משום דמחזי כאפקירותא אלא משום דלא מסתייעא מילתא וכו', ופירש"י דלא מסתייעא מילתא שיוורה כהלכה, וכתבו התוס' כי אפקירותא ונפק"מ היכא שחרב מוחל על כבודו דשרי ואפי' הכי אל יורה דלא מסתייעא מילתא האויל ורבו אצלו", הרי מבואר מדברי הב"י, דהא דאסור הכא להורות בתוך ג' פרסאות אפי' בנתן רשות, הוא משום סוגיא דכתובות דלא מסתייעא מילתא להורות כהלכה.

אלא עצם דברי הגמ' בכתובות צ"ב, דלמה לא יהיה לו סיעתא דשמיא, דהרי הרב שמחל על כבודו כבודו מחול, ואפי"ל ע"פ מה שחידש התרומת הדשן בפסקים סי' קכ"ז, דאע"פ דקו"ל הרב שמחל על כבודו כבודו מחול, מ"מ לזלזולי ביה אסור, והובא דבריו להלכה בדרכ"מ ורמ"א בס' רמ"ב בזה"ל "וכתב בפסקי מהרא"י, סי' קכ"ז דאף אם מוחל מ"מ אסור לבזותו". [וה"ל התירו"ד בקיצור "נא מכבודכם שתעמדו מנגד דלא ליפוק חורבא ח"ו ותעשו שלום בין ראשי ישראל וכו', ומעתא מי יכניס ראשו ביניהם אם יהיו מחולקים, ואף שאינו כדאי להכניס ראשו, מ"מ לזילותא דרבנן לא מצינו למיחזי, וגם חשתי לכבוד אדוני מהר"י ווי"ל"א דהוי ליה ג"כ זילותא כדמוכח וכו'"]. וא"כ אפשר דאף שנתן רבו רשות להורות ומחל על כבודו, מ"מ בתוך מקומו (דהיינו ג' פרסאות) חשיב כמזלזל או כמבזה את רבו, דבמקום רבו אינו ראוי להורות אלא רבו בלבד.

אלא דעדיין צ"ב דלפי דברינו למה נקט הגמ' בכתובות שלא יהיה לו סיעתא דשמיא, הו"ל למימר דאסור משום מבזה או מזלזל ברבו.

ונראה דמ"מ ע"פ הסברא הנ"ל דחשיב דמזלזל או כמבזה ת"ח יש לפרש התוס' הנ"ל בלי הגמ' בכתובות הנ"ל (דהיינו דלא כדברי מרן הב"י הנ"ל), דאע"פ שחרב נתן לו רשות להורות ומחל על כבודו, מ"מ בתוך מקומו (דהיינו בתוך ג' פרסאות) אסור לו להורות משום מזלזל או מבזה את רבו, ועוד נראה לבאר דברי התוס' באופן אחר, דהנה איתא בסנהדרין שם, תנא באותה שעה גזרו תלמידי אל יורה א"כ נטל רשות מרבו", ופי' הריב"ש בס' רע"א "וזה כשקוראין לו רב כלומר הרי זה מעתה כאילו אינו תלמיד אבל ראוי ללמד לאחרים בכ"מ ולהקרא רב", ולפ"ז י"ל דהא שכתבו התוס' "דנטל רשות מרבו" אין זה אלא כהכתרה של רבו שיקרא התלמיד "רב", וממילא יחשב מהיום והלאה כאילו שאינו תלמיד, ומותר להורות לאחרים בכל מקום, אבל עדיין אין בו "מחילה" על כבוד תורתו, ולכן בתוך ג' פרסאות עדיין אסור להורות משום כבוד רבו.

שואל בענין

הרב מנחם כהן

א. קי"ל תלמיד אל יורה במקום רבו א"כ רחוק מרבו ג' פרסאות. והנה בכמה דינים כגון או"ח ס' סג. חיוב לחזר אחר מים לנט"י רחוק ד' מילין ונקט שם בבאור הלכה שהשיעור הוא לא במרחק אלא בחשבון הזמן, ובמכונת יקבע השיעור לפי מכונתו ויש לעיין אם ברחוק רבו ג"כ הקובע הוא זמן הגעה או מרחק מציאותי, ולכאורה שם לפי שהוא ענין של כבוד רבו קובע המרחק באורך הדרך ממש. וביחוד שילפינן ממחנה ישראל וא"כ זהו ענין של מרחק.

ב. נפסק ביו"ד רמ"ב כשרבו רחוק ג' פרסאות שרי להורות. ויש לעיין כהיום שמצוי טובא בידי הרבנים טלפונים וכדו' אם קיים ההיתר של רחוק ג' פרסאות דאם הסיבה שק' לטרוח ולשאול את הרב לא שייך ענין זה. ומאידין אם יסוד הענין שאין כ"כ פגיעה בכבוד הרב כשרחוק, גם כהיום שייך.

לע"נ הרה"ג ר' מנחם גרוסברד
בן הגה"צ ר' צבי שרגא. גלבע ו' אדר תש"ע

הערות

החיוב להמלך ברבו

הרב אהרן קסלר

ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם וביומא נג. מ"ט איענוש כדתיא ר"א אומר לא מתו בני אהרן אלא על שהורו הלכה בפני משה רבן מאי דרוש ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח אע"פ שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט.

באילת השחר עה"ת העיר הרי הם לא הורו לאחרים מה לעשות אלא נהגו לעצמם כפי שחשבו שצריך לעשות וכי הנוהג לעצמו הלכה בפני רבו נקרא מורה הלכה.

אמנם כן מצינו בפמ"ג ס"ל ל"ח משבצ"ז ד' שכתב אהא דמבואר בשו"ע שאין לחלוף תפילין בפני רבו אלא יפנה לצד אחר ויחלוף שלא בפניו, וברש"י בסנהדרין קא כתב טעם האיסור מפני שמגלה ראשו בפניו והוי זלוול ברבו, וכתב הפמ"ג דכשחולף סמוך לשקיעת החמה אסור גם בהופך פניו ואף בשל יד נמי אסור דנראה שמורה הלכה בפני רבו שהגיע זמנו לחלוף, והובא במשנ"ב ס"ק ל"ו. וחזינן דאף שאינו מורה הלכה לאחרים רק נוהג לעצמו איך שנראה לו שכן צריך לעשות גם הוי בכלל מורה הלכה בפני רבו.

והטעם שחשיב בזה מורה הלכה בפני רבו, משום דכשנוהג הלכה בפני רבו יש לו לימלך ברבו, כמוש"כ החוקוני כאן דבני אהרן מתו משום שהיה להם לימלך ברבם כמבואר בתענית כב: שיאשיהו נענש משום שהיה לו לימלך בירמיהו ולא נמלך.

הוראה תוך כדי קרה"ת

הרב אברהם גוטל

עובדא הוי דבעל קורא נתקל במהלך קריאתו בש"ק בשאלה של דבר הדבוק תוך האות באופן שלאחר השבת הרב הכשיר, אך בשעת מעשה הבע"ק המשיך בקריאה ע"מ לשאול בין גברא לגברא ומיירי שלא קראו ג' פסוקים לעולה זה. יש לדון האם חשיב שהורה בפני רבו בכך שהמשיך ולא נעצר בו במקום ע"מ לשאול. [ושאלה זו קיימת באין ספור מצבים שצריך החלטה מיידית ולהטריח בכל פעם על הציבור מחשש מורה יכול לגרום לטרחא יתרה לציבור]. כמו"כ יש לדון היכי נעביד כשנתנו את העליה לא שכבר מורה לרבים.

זה ברור שלשאלו רב זה להורות מה דינו של הס"ת ודאי אסור [דחשיב כמורה בפני הרב אף אם הוי רק כתלמיד חבר, בפניו אסור ל"א ברמ"א רמ"ב ד' ולכה"פ מהלכות ד"א כבס"ל ל"א] רק דיש לדון האם העולה יכול להחליט לעצמו אם מבחינתו מותר לברך לאחריו או שגם זה נכלל באיסור להורות בפני הרב, כי הבע"ק יבין מהנהגתו האם זו בע"ל או לא. ויסוד הספק האם נכלל בגדר לאפרושי מאיסורא דשרי [ס"א].

הוראה במקום מרא דאתרא

הרב מנחם ברגמן

יש לדון לגבי מרא דאתרא האם שייך לדון בו משום מורה הלכה בפני רבו. דהרי מצינו בגמ' בכמה מקומות שרבנן סירבו להורות הלכה באתריה דמר. וכן מצינו בגדולי הדורות שסירבו להכריע בהלכות כנגד המרא דאתרא. והיה מקום לומר שבמקומו של המרא נחשב מורה הלכה בפני רבו דהמקום גורם. [ועיי' דברי מלכיאל ח"ד ס' קיט וח"ג ס' עג].

ביאור שגגת נדב ואכיהוא

הרב יצחק ליסיצין

ביומא נג. לא מתו בני אהרן אלא על שהורו הלכה בפני משה רבן, מאי דרוש, ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח, אע"פ שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט. ע"כ. בפשוטו זו ההלכה שהורו בפני רבן, אבל אפשר שגם נרמז כאן על מה שמכח להתיר לעצמם להורות הלכה בפני משה, שהוא כי דרשו שאע"פ שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא מההדיוט, הכ"נ אע"פ שיורדת התורה מהשמים ע"י משה רבינו, מ"מ מצוה גם להביא תורה מההדיוט מעצמם בחידוש הלכה. וזהו ששאלה הגמ' "מאי דרוש" שפי' מאיזו דרשה למדו להתיר להורות הלכה בפני משה. ענין זה דשבת פז. ג' דברים עשה משה מדעתו והסכים הקב"ה עמו, ועל כ"א קאמר מאי דרש.

שואל כענין

הרב מנחם כהן

ג. אסור להורות הלכה בפני רבו. ויש לדון אי נאסר רק להורות לאחרים או גם לנהוג בעצמו במקום רבו בגונא שנצרך בזה הוראה. וברא"ש עירובין פ"ו ס"ב סתפק בשאלו אותו בני ביתו אם שרי להורות ויש כאן ידיעה נכבדת באוה"ח שמיני פ"י פ"ט. והיטת הגמ' עירובין סג. כל שלנפשו מורה. וע' חוות יאיר ת' קכב. ובפתחי תשובה י"ד רמ"ב ה'.

ד. האיסור להורות בפני רבו, הוא רק כשנשאל על מקרה הנוגע למעשה ממש. אכן לומר מה ההלכה בדרך הלימוד שרי גם בפני רבו. ויש לברר תלמיד הנשאל באופן כללי על הכרעת ההלכה. והוא חושש שסיבת השאלה כי לשואל כלי על נגיעה למעשה אי רשאי להורות.

תגובות לגליין פסח

א) בענין מה שכתב הרב מאיר רותן שליט"א יש להעיר בספקו של המ"ב בס'י תרל"ט אם לדעת הגר"א יש מצוה לאכול בסוכה כל שבעה, יש להעיר דלפ"ז אמאי ביושב בסוכה כשידור גשמים נקרא הדיוט הר"מ מקיים את המצוה קיומית לאכול בסוכה, וכשם שבילילה הראשון אף שמצטער כתבו הראשונים דחייב א"כ גם הדין של המצוה קיומית כל שבעה יהיו אע"פ שמצטער.

ב) בענין מה שכתב הרב מנחם כהן שליט"א להתספק בשורף חמץ חבירו י"ל לכת"ס חו"מ ס' ר"ו דכתב דמזיק מצוה פטור.

ג) בענין מה שכתב הרב חיים יצחק ויזל שליט"א לענין בל תוסיף הקשה כן הטורי אבן, והגר"ח בסטנסיל כתב דאפילו אם מכיין שלא לצאת נחשב המעשה למעשה מצוה [והיינו דלמ"ד מצוות צריכות כוונה אינו נחשב למעשה מצוה בלא כוונה ולכן אינו עובר, אולם למ"ד מצוות אין צריכות כוונה נחשב שפיר למעשה מצוה]. וע"פ זה יש לישב את קושית הבה"ל על הטורי אבן שכתב דהיא דלא עשה מצוה לא עבר על בל תגרע והקשה הבית הלוי מנוטל ג' מינים דעובר על בל תגרע אע"פ שלא אינו כלל. וי"ל לפמ"ש בהגרות אשר"י מינים השני יוצא גם בנוטל ג' מינים כיון דלא בענין לקיחה תמה וא"כ חזינן דבעצם מה נחשב מעשה מצוה אלא שחסר בלקיחה תמה.

הרב אליעזר יהיאל קונשט

מראשי ישיבת קול תורה, וראש כולל דעת משה

במש"כ הרב שמואל קונשט בענין הגעלת כלי שתשישו ע"י האור, על הגר"ז בס'י תנ"א סע"י כ"ה שכתב דכלי שבלע בשר ע"י הוא ושוב בלע גבינה ע"י האור דסגי ליה בהגעלה משום דהתירא בלע, ותמה דהא הגבינה נאסרת מבלע בשר שבכלי ושוב הוה איסורא בלע, ולכאורה יש לבאר הגר"ז בפשטות דמ"מ באופן שהגבינה נבלעת בכלי ע"י רוטב מהני הגעלה ואינו ע"י האור, ובאופן דליכא רוטב בלע הבשר שנוכס בגבינה אינו יוצא שוב מהגבינה לכלי דאין הבלוע יוצא בלא רוטב, נמצא שאין נבלע בכלי אלא גבינה לחד ולדעת הט"ז והגר"א ס' ק"ה ס"ה חוזרת הגבינה להיתרה לאחר שנחסט ממנה הבשר וצריך לחול שוב האיסור תוך הכלי כשמתערב טעם הגבינה עם טעם הבשר שבכלי ובה אמרי' דלא חייל האיסור על אותם בליעות קלושות שאין עתידות ליצא בהגעלה.

ואף דבלוע שמן יוצא בלא רוטב מ"מ הא כתב החו"ד (ק"ה ט"ו) דה"מ מחתיכה לחתיכה אך מחתיכה לכלי אינו יוצא, ואף אי איכא בגבינה מעט לחלוחית שבלע טעם בשר מ"מ אף בזה כתב החו"ד שם אות י"ג דאם הבלוע יוצא אף מצולל כל דהוא מועט דלא חשיב רוטב, ואמנם אין אלו ב' החידושים שכתב החו"ד מוסכמים, מ"מ אפשר דהגר"ז ס"ל כותיה, ובה ניחא נמי מה שהק' להגר"ז מהאו"ה כלל נ"ח דין כ"ג דדעת האו"ה דבשר וחלב שנאסרו יחד שוה אסורים אף בנחסטו זה מזה והביאו הש"ך ק"ה סק"י.

אפרים מקובצקי

א) הוספה למה שכתבתי בענין פירווי חלה שנופלים בחזרה לתוך הבצק אחר ההפרשה - בהצעה ג' להתנות שהחלה יחול רק על מה שיש מהכלי לבסוף, דלא מהני משום ברירה, העיר לי ת"ח א' דאולי יש להקל כיון חדלה בזה"ז דרבנן, ואם אמרינן דלמ"ד דברבנן יש ברירה הוא אף בדבר שעיקרו מן התורה, לא יהיה כאן חסרון דברירה.

ב) במש"כ הרב ש. רוברג בענין תליית החמץ באויר מהגמ' דבשרא וכוורי לית לן בה דאורחיה הוא, ורצה להשוות לזה תליית החמץ אחרי הבדיקה דג"כ אין בו משום בזיון, י"ל דאף דהסברא מסתברא מ"מ אין הכוונה מהגמ', דהתם מיירי במין אחר דאמרו שלא גזרו עליו דאורחיה הוא, משא"כ בניד"ד אם החמץ הוא לחם ממש ועל לחם גזרו אולי אין לחלק משום טעמא בדבר עצמו שגזרו בו.

ג) במש"כ הרב פ. כהן-לוין בענין טיבול המצה במלח דאולי זה לא נקרא טיבול "שאינו מטבילין את הפת במלח אלא שמים מלח על הפת" - מצאתי בהערות שכ' הגר"ח קניבסקי שליט"א על דיני הסדר של הגר"מ גרינמן (ספר שיח הפסח ע' קלג) לגבי האוכלים חריין מפורר (תמכא, ובעברית המדוברת חזרת) למרו, שקשה מאוד הטיבילה בחרוסת, כ' הגר"ח וז"ל **כשנותנים עליו הוה ג"כ טיבול עכ"ל**, וא"כ לכאו' ה"ג גבי מלח. [עוד זכור לי מלפני שנים רבות שראיתי כתוב בענין טבילת פת במלח שיש ענין מיוחד לכתחילה בדוקא ל**טבול** הפת במלח ולא לשים המלח על הפת].

ד) במש"כ הרב מ. רותן בענין כל המרבה לספר ביצי"מ ה"ו משובח, דאם פטור שינה הוא משום אונס צריך ליהדר לישון בע"פ כדי כשלא תחטפנו שינה בלילה שלא יהא "מכניס עצמו לאונס" - לכאורה אף למאן דס"ל דאסור לאדם להכניס עצמו לאונס י"ל דהיינו רק **במכניס** עצמו לאונס, אבל אם בשב ואל תעשה יהיה אח"כ באונס ורק שאינו עושה מעשה כדי **למנוע האונס מעצמו** מלפני כן, י"ל דאין זה נקרא מכניס עצמו לאונס, וה"ל בניד"ד.

ה) במש"כ הרב אליעזר היון בענין **אילו נתן לנו את התורה ולא הכניסנו לא"י**, להקשות מדברי הרשב"א דקבלת התורה תלויה ומוותנית בירושת הארץ, וא"כ ללא כניסה לא"י לא היתה שייכת קבלת התורה, - י"ל בפשטות דאי"נ באופן שהיה למעשה היו תלויים הם בז"ז, אמנם כוונת הפייטן הוא אילו היה הקב"ה עושה שלא יהיו תלוין זב"ז, והיה נותן לנו את התורה מבלי להכניס אותנו לא"י דינין.

יוסף רוזנמן

חברותא טלפונית 20 דקות בשבוע.
הזכות שלך. החובה שלך.
לחצטרפות: פנה לנציג "חברותא" בבית המדרש,
או התקשר 1-800-202-502

הדרך שלך לקרב!

שער הציון

הוראת נדב ואביהוא

דעת ר' אליעזר בתו"כ (לב) ובעירובין סג. דבני אהרן מתו מפני שהורו הלכה בפני משה רבן, מאי דרוש ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח, אמרו אע"פ שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט. והק' המהרש"א דהא דבר מפורש הוא בקרא שכתוב (ויקרא א, ז) ונתנו אש על המזבח [והכי מפורש ביומא כא: מהכא דמצוה להביא מההדיוט], וא"כ לא הוי הוראה. ותי' דפשוטיה דקרא מציינן לפרש שיתנו אש על המזבח לאו משל הדיוט אלא מהאש שעל המזבח. ובדברי מלכיאל (ח"ג ס" עג) ביאר דמכאן שגגו נדב ואביהוא שחשבו שהוא מפורש בפס' ולכן מותר להם להורות במקום רבם. וכ' המהרש"א שם לפי"ז דמאי דכתיב "אש זרה" אינו חסרון מצד עצמו אלא באמת כך הדין להביא אש זרה מההדיוט. ומאי דכתיב "אשר לא ציוה אותם" פירושו שעשו כן ללא ציווי של משה. [ועי' אוה"ח דז"ג זרות האש - אשר לא ציוה אותם].

הרא"ם הק' שהרי נתחייבו מיתה קודם, שהציצו בשכינה ובעוון העגל (ויק"ר כט), והא דסנהדרין נב. אימתי ימותו ב' זקנים הללו וכו' [ועי' תוס' יומא נג. ד"ה שהורן]. ויישב המהרש"א (שם) דה"ק לא מתו בני אהרן במיתת אש של מעלה אלא משום שהורו הלכה בפני רבן בדבר הנוגע באש של מעלה...]

אם נדב ואביהוא הורו כהלכה

הרשב"ם (יא) כבר עמד בזה דהא באמת כך הדין שצוה להביא מההדיוט, וכ' דאע"פ שבשאר ימתי כתוב ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח, היום לא צוה, ולא רצה משה שיביאו אש של הדיוט לפי שהיו מצפים לירידת אש גבוה, שידעו הכל כי אש באה מן השמים. וכע"ז בדעת זקנים שלא עשו כהוגן דדין זה להביא מההדיוט הוא רק לאחר שירדה אש מן השמים פעם אחת. והרשב"א והריטב"א בעירובין כ' בשם הראב"ד שטעו בזה כיון הדין נא' רק לגבי מזבח החיצון, אבל להקטיר במזבח הפנימי אין להביא מההדיוט, [ועי' תרי"י יומא נג. ד"ה אע"פ] אלא מהמערכה המיועדת לכך שעל מזבח החיצון (יומא מה). ומ"מ ע"ז לא נענשו כיון שהיו שוגגין. אלא מחמת שהורו בפני רבן. וכע"ז כ' בתוס' ר"פ (ת"י ב') דמאי דקאמר מצוה להביא מההדיוט היינו מהאש שבמזבח החיצון, והם נענשו שהביאו מביתם. [ועי' בתו"כ דהיא דעת ר"ע דמשו"כ נענשו, וצ"ע דר"פ קאמר לה בדעת ר"א].

נמצא דלפי רוב הראשונים בני אהרן הורו **שלא כהוגן**, [ועי' מ"ש הנצי"ב בהרחב דבר שאינה הוראה בטעות, אלא אף שידעו שאין ההל' כך מ"מ מחמת התשוקה להשיג אהבת ה' מצאו בלבבם לעשות מה שלא נצטוו]. אבל לפי תי' הא' ברבינו פרץ הורו כהוגן, וכן למהרש"א, וכך מפורש ברש"י יומא נג. (ד"ה מצוה) דאע"פ שהורו **כראוי** נענשו שלא נטלו רשות. ונפק"מ בזה למ"ש הדברי מלכיאל (ח"ג עג) דבברכות לא. גבי עלי ושמואל משמע דהעונש תלוי ברצון הרב. וא"כ למה נענשו נדב ואביהוא, הלא מרע"ה ודאי היה מוחל. וביאר דתליא בהוראתו, שאם הורה הלכה ה"ז רק אפקיורתא והרב יכול למחול. אבל אם טעה בהוראה, הא לא אסתייעא מילתא ומוכח שאינו ראוי להורות, ולכן עונשו מרובה ול"מ מחילת הרב.

גדרי איסור מורה הלכה

כ' הסמ"ק (קיא) מהפס' "ולהורות את בני ישראל" (שמיני יא) **מצוה** לאדם להשיב לשואל דבר הוראה, אם יודע וכו', אך אם יש גדול בעיר כמותו, אל יורה עד שיהא בן ארבעים שנה, ואם הורה עבירה היא בידו.

כ' המאירי בחי' עירובין "שאסור להורות בפני רבו... בענין אם הוא מותר או אסור, פסול או כשר, טמא או טהור, חייב או פטור". ובדברי ר' יוחנן שהמורה הלכה בפני רבו ראוי להכישו נחש, כ' דבא ללמדנו "שיחוש האדם על כבוד חכמים וגדולים ממנו, שלא לדרוש לפניהם שום ענין, לא ענין הוראה ולא שום דרשה, אע"פ שנברר לו שדבריו נכונים".

עי' מהרי"ק (קסט) שהאריך להוכיח דהאיסור רק ברבו המובהק. דהא כל הילפו' הם ממש רבינו. אך בשו"ע וברמ"א רמב"ד מבואר דרבו מובהק דהכא הוא אפי' כשארין רוב חכמתו ממנו, עי"ש ברמ"א דרק לש"י הרמב"ם בעינן רוב חכמתו.

הדברי מלכיאל (שם) כ' דהשואל מתלמיד במקום רבו עובר בלפני עור כיון שמכשיל אותו להורות במקום רבו, ועוד האריך שאסור לסמוך עליו בהוראה אף אם הוא מוסמך שהרי אי' בכתובות ס: שהמורה במקום רבו לא מסתייעא מילתא להורות, וא"כ אינו ראוי להוראה כלל.

עי' מהרש"א חגיגה ג: (ח"א ד"ה אמר) דהאומר לפני רבו הלכה בשם אחר, הוי בכלל מורה הל' לפני רבו דחייב מיתה. [בביאור חומר האיסור והעונש, עי' בשיחות מוסר תשל"ב ל"ה].

שער הציון

מילתא דפשיטא

בעירובין סב: מבואר דאפי' ביעתא בכותחא אסור להורות, ופירש"י דמילתא דפשיטא הוא שמותר לאכול ביצה בחלב. אכן התוס' שם פ' דאיירי בביצים שנמצאו בתוך העוף בשעת שחיטה, והיינו דאינו פשיטא כ"כ שאין כבשר (עי' ביצה ו:). ומשמע בדבריהם דבדבר שכל עם הארץ יודע ל"ח הוראה, עי"ש.

כ' הרא"ש "דדוקא בדבר שיש בו **חידוש** לשואל... אבל בהוראה שהשואל יודע דהוראה פשוטה היא מותר, ונפסק בשו"ע (רמב"ח). ועי' קרית ספר (פ"ה ב) שכ' "ואינו נקרא הוראה מה שאין בו **דבר חידוש מלכו**".

בהגהמ"י כ' דהאיסור רק כשמורה מלבו וסומך על ראיותיו, אבל מותר להורות **מה שראה בפירוש בספר** מספרי הגאונים. והביאו השו"ע (רמב"ט). והדרישה הק' ע"ז מעירובין סב: שאפי' מה שכתוב במגילת תענית אסור להורות. ועי' שו"ך (סקט"ז) שיישב דהאיסור במגילת תענית הוא כשבא לדמות מילתא דפשיטא.

הוראה לעצמו

בעירובין סג. אמר רבא צורבא מרבנן חזי לנפשיה, וכו' רש"י בודק סכין לשחוט בו הוא עצמו בהמה שלו וא"צ להראותה לרבו. ומשמע דאיכא ב' תנאים: דהמעשה עושה בעצמו וגם הנפק"מ היא לעצמו. וברש"י סוכה סע"א (ד"ה מי) בשעה שצוה שיתין וכו' מבואר דדוד לא עשה בפני אחיתופל משום מורה הלכה, ומשמע דאיכא איסורא אף בהנהגת עצמו בדבר שנוגע לכולי עלמא, ויל"ע. ועי' חו"י (קכב) דדוקא לנפשיה מותר ולא לאביו ולאחיו, אך כ' שאם יש לו חלק באותה הוראה אפי' ח' שבשמינית מותר.

הרא"ש מסתפק אם ההיתר דחזי לנפשיה הוא בכל דבר איסור והיתר [שיכול להורות לבני ביתו], או דרק בבדיקת סכין שאינו אלא לכבודו של חכם ומוחל, ונוטה לאסור. ועפ"ז פסקו הטו"ש (ס"ב) דאסור. אך החו"י (שם) כ' בפשיטות דשרי ועי' פ"ת שתמה ע"ז.

והאור"ח בפר' (י"ט) דן לפשוט ספיקו דהרא"ש ממה שנא' בפס' **וידבר אהרן אל משה הן היום** וגו', שאהרן הורה לעצמו שאסור לאכול במקחאטא (עי' יומא ה:). ומוכח שמותר לתלמיד להורות לעצמו בהענין רבו. ועי' עי"ש דיל"ד דל"ח הוראה כיון שדן ק"ו ממה ששמע ממשא, וכה"ג קל מביעתא בכותחא.

לאפרושי מאיסורא

בעירובין סג. אמר רבא ולאפרושי מאיסורא אפי' בפניו שפיר דמי. [והטעם דכשיש חילול ה' אין חולקין כבוד לרב]. ופירש"י שאם ראה התלמיד אדם רוצה לעבור עבירה ורבו שם ושותק מותר לתלמיד לקפוץ ולגעור בו.

אך עי' בתוס' סב. ד"ה כגון, דבענין מגילת תענית שכתוב בה הימים האסורים להתענות, חשיב אפרושי מאיסורא. ומבואר לכא' ש'י דכל ה**הוראה במילי דאיסורא** נחשב אפרושי מאיסורא, ואפי' שלא בשעת מעשה. [ועי' פורת יוסף]. ועי' בחי' ראמ"ה, [ומצינו כן בל' המהרל"ב (חו"מ ל) שכ' "שאין אסור להורות במקום רבו אלא הוראת היתר, לא הוראת איסור"].

עי' רש"י סנהדרין פב. (ד"ה שמואל) דפנחס שהורה הל' בפני משה היה בהיתר זה דבמקום שיש חילול ה' אין חולקין כבוד לרב. ועי' כלי יקר פנחס (כה"א) דהותר מפני שמשא נוגע בדבר ע"י טענת זמרי בת יתרו מי התיירה לך.

בתוס' ר"פ (עירובין) הק' אמאי נענשו בני אהרן והרי הוה אפרושי מאיסורא כיון דאיכא דין להביא מההדיוט. ות' דשמא גזירה חדשה עשו והיה להם לשאול ממשא. (וכ' עוד ב' תי' עי' לעיל בענין בני אהרן).

ביזמן הזה

כ' הלח"מ בהל' ת"ת ה"ד ששמע בשם חכ"א שכ' **שבזה"ז ליכא מורה הלכה בפני רבו, מפני שאנו לומדין מפי ספרים** והספרים הם המלמדים, עי"ש. וכוונתו למש"כ הארחות חיים (ת"ת כא) בשם הר"ם והר"י שמואל מאיורא וז"ל מיום שגלו אבותינו וחרב בית מקדשנו ונשתבשו הארצות ונתמעטו התורות והלבבות, אין לנו עוד לומר מורא רבך כמורא שמים, וכל הדינין הראויין לעשות תלמיד לרב נתבטלו, כי הגמרות והפירושים והחידושים והחבורים הם המורים האנשים, והכל לפי פקחות הלבבות, ולכך היו רגילים שבעירם יחזיק התלמיד מדרש, ולא אמרי' בהא כל המורה הל' בפני רבו חייב מיתה. וכ"ד המהרש"ם (חו"מ א) דיש לחלק בין זמננו לזמן התלמוד, ד"בזמננו אין הת"ח מורה כי איש הספר". אמנם בסוף התשו' כ' דאין לסמוך על טעם זה לגבי הוראה בפני רבו מובהק כיון דחמיר כ"כ שיש בו מיתה. ועוד כ' שם דזהו כפי האמת, אך מ"מ ראוי לגזור גדר בזה.

אך המהרי"ק (קסט ד"ה ודכ' מר להודיעך) דמהפוס' הרמב"ם והטור לא נראה כן מדכתבו סתם שהמורה הוראה בפני רבו חייב מיתה, ולא אמרו שאינו נוהג עכשיו. [ועי"ש דמשמע דהסברא שאמרו שאינו נוהג בזה"ז הוא מפני שההוראות מפורשות כבר בספרים, וכן משמע במהרש"ם הנ"ל. אבל בדברי הארחות חיים והלח"מ משמע דההיתר משום דאינו מחוייב בכבוד רבו בזה כיון שהספר הוא רבו. ויל"ע].

9141217

רשימה זו מעודכנת לקראת זמן קיץ הבעל"ט

זמן	נושא	מקום	טל'
נץ- 4:30	סנהדרין גמיש	ברכפלד	0527600599
אחרי הנץ	דף יומי	גבעה דרומית	9286955
9-1	דף יומי עיוני	פתוח	9740575
9-1	שבת	בית אבא	9761927
9-1	נשים נזיקין	בית תפילה	0548454140
9-1	דף יומי	פתוח	0526109631
שעה וחצי בבוקר	הלכה	פתוח	9744772
שעתיים 9-1	דף יומי	פתוח	0527644586
9-12	פתוח	ברכפלד	0573101991
9-1	תערובות	אזור בית אבא	0548429572
9-11	מ"מ עד הלכה	בית אבא	
9-1	בחור נזר ישראל רמה מתקדמת	נזר ישראל	0527657872
9-1	שבת עיון ההלכה	ברית יצחק	0573105616
10-1	ג'מ עיון	עדיף ברכפלד	0548426868
9-1	הגזול עצים- עיון קל	עדיף בית שלום	9740276
10-12:30	גמ'	יוצאי חברון	9741987
9-1 חלקי	עדיף קנין הלכה/נושא הלכתי	פתוח, עדיף מרכז	0737257272
2-3	דף יומי	גמיש	0504119216
1:45-2:30	מעוניין ללמוד עם בחור	גמיש	9797405
3-7 חלקי	כיצד מברכים	גמיש	0573197431
4-7	הלכה	עדיף חפציבה	0527687837
5-7	עדיף בבא קמא- גמיש	גמיש	0527120955
4-6	גיטין	גמיש	9751039
4-7	תערובות	ברכפלד	9743044
5-6	דף יומי עדיף שיעור	גמיש	0527683809
5-7	פתוח	ברכפלד	0527619182
4-7	לולב הגזול עיון	פתוח	0573130351
7-9	גמ'	גבעה דרומית	9298785
8-10:30	ב"ק או כתובות חזרה	פונביץ' שד"ח	9798417
שעתיים 9-12	נשים נזיקין כדף ליום	זכרון משה	9298964
9:30-11	פתוח	אזור חפץ חיים	9744120
9-11	פתוח	מרומי שדה	9760588
חלקי 6-9	עמוד עיון קל	ברכפלד	0573105740
9-10:30	בב"ח	קמ"ח	0722511236
9-11	תערובות	חפציבה	9743044
11:15-12	דף יומי מהיר	ברכפלד	0522664200
9:30-11	פתוח	אבני נזר	9741482
9:30-11	פתוח	אבי עזרי	9741482
9-11	לולב הגזול עיון	פתוח	0573130351
8:30-10:30	ב"מ דף לשבוע	ברכפלד	9742448

שואל כענין

הרב מנחם כהן

ה. לאפרושי מאיסור שרי במקום רבו והנימוק דבמקום שיש חילול השם אין חולקים כבוד לרב. ובגמ' בעירובין ב' סיבות לאיסור הוראה במקום רבו. כבוד רבו. ואין סיעתא דשמיא ע' כתובות ס: ויש לחקור הוראה של אפרושי מאיסור שגורמת קולא בדין אחר אי שרי. דמחד אין כאן סיבת כבוד רבו אחר שמונע חילול השם, ומאידיך, אולי יש לחוש שלא יהא בזה ס"ד. ויש לדון לישב בזה ק' הארצות החיים מדוע שמואל שהורה שחיטה כשירה בזר נתחייב מיתה. והרי יש כאן אפרושי מאיסור של לבישת בגדי כהונה. לכהנים בשעת שחיטה. אם שחיטה כשירה בזר. אמנם עלי אמר בן מות אתה. ומסתבר שזה שייך בפוגע בכבוד רבו.

ו. בשוירי ברכה יו"ד ס' רמ"ב כתב שאיסור להורות במקום רבו. יש גם בגונא שאין לחוש שיעשו בהוראה שלו [בלא שיסכים לזה רבן] ולכאורה זה שייך לטעם של פגיעה כבוד רבו. אכן חסרון של לא אסתיע מילתא לפסוק כהוגן המבואר בגמ' כתובות ס: יתכן שאין בזה. וא"כ אשכחן נפק"מ בגונא שנצרך אל האיסור להורת מצד חסרון בס"ד. יתכן שהאופן דמיירי השוירי ברכה לא יהא אסור.

לע"נ ר' רפאל שמעון בן ר'
יהודה אריה רבינוביץ' זצ"ל.
גלב"ע כ"ט ניסן

נושאי הגליונות הקרובים

****

תזריע מצורע - לשון הרע
אחרי קדושים - אל תפנו אל האלימים
אמור - קידוש השם ["ונקדשת"]
בהר בחוקותי - עבד עברי

ד"ת מתאימים [עד 700 מילים] אפשר להגיה בצירוף שם מלא וטל', בתכתב "עומקא דפרשה" בפתח אוצה"ס בית יוסף רח' שדי חמד. או לשלוח בדוא"ל gal200@neto.bezeqint.net חומר יתקבל בכל שבוע עד יום שלישי בערב [ד"ת בכת"י עד יום א']. אין המערכת אחראית להחזיר כתבים או דיסקים. תגובות יתקבלו תחת שם מלא בלבד, [בפרסום אפשר להשתמש בר"ת]

חדש! בשורה למביני תורה

לאחר שאול המהדורה הראשונה בע"פ

ספר

מזהב מרדכי
פסח - שבועות

ממרוך הגר"מ אליפנט זצוק"ל

טל. 0527-257877

מסובכסד לע"ג המחבר במהיר: 18 ₪

למען עתיד ילדיך
תכנית "שמח תשמח"
לפרטים: 050-4150605